

sačuvati aktivan kontakt s njima i u no-voj sredini, nastojeći da ne zaborave svoj Srijem odakle su mnogi potekli. Nije štedio truda, energije, svojih sredstava, dobre volje, ponekada dovodeći sebe u opasnost. Veliku većinu spomenutih i opisanih obitelji i pojedinaca je i sam poznao. Možda se neće svatko složiti s povijesnim ocjenama nekih događaja i svim vrijednosnim stavovima autora, ali tko god ga poznaje može posvjedočiti da svojim životom i savješću Marko Kljajić stoji iza ovog voluminoznog djela, kao i iza ostalih iz njegova spisateljska opusa.

Deman Dominik

Marija, Šeremešić, *Monoštor u riječi, slici i pjesmi*, Udruženje građana „Urbani Šokci“, Sombor, 2020., 146 str.

Autorica knjige *Monoštor u riječi, slici i pjesmi* Marija Šeremešić rođena je Monoštorica. Iako ju je životni put odveo u Sombor i gradski način života, njena povezanost s rodnim Monoštorom i ljubav prema kulturi i tradiciji potaknula ju je na životni rad na prikupljanju podataka materijalne i nematerijalne tradicijske baštine, povijesnih činjenica ali i današnje kulture i društvenog života Monoštoraca. Sve to urodilo je plodom izdavanja brojnih knjiga, članaka, znanstvenih radova, ali i aktivnošću u udrugama na polju kulture te suradnjom s udrugama kako u Vojvodini tako i u matičnoj nam domovini te s Hrvatima u R. Mađarskoj. Suradnici u ovoj knjizi su Zlata Vasiljević, Zdenka Mitić i Sonja Periškić Pejak.

Knjiga *Monoštor u riječi, slici i pjesmi* sadrži devet naslova.

Prvi naslov „Bački Monoštor“ donosi opće informacije o selu – lokaciju, prirodno okruženje sela, sastav stanovništva, kratke povijesne crte od najstarijih poznatih zapisa do današnjih dana. Slijedi kratak osvrt utjecaja svega navedenog na način života stanovništva i privredu.

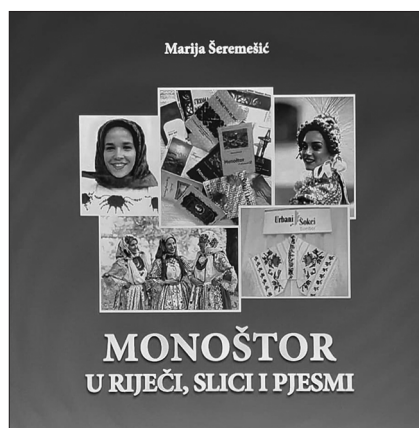
Drugi naslov „Monoštorski rit – raj za lov i ribolov“ opisuje prirodno okruženje i povijesne promjene u prirodi koja okružuje selo. Svakako, kako i naslov kaže, Monoštor se predstavlja kao raj za ribolovce, lovce i ljubitelje prirode i divljine. Nadalje se navode najzanimljivije turističke atrakcije, među ostalim aktivne etno kuće: Etno-kuća „Mali Bodrog“, Etno-kuća „Kuveljčić“, Etno-romska kuća „Romska duša“.

„Riznica tradicije“ naznačuje koliko je prirodno okruženje sela uvjetovalo način života i privredu odnosno korištenje prirodnih resursa za privredu – zanatlije i domaća radinost žena. Žene su tkale, izrađivale već nadaleko poznatu bogato ukrašenu i raznovrsnu šokačku nošnju te razne predmete za kućnu uporabu i ukrase. Stari zanati koje autorica ističe su: klompar – izrada drvenih klompi, rogozar – izrada cekera i asura, korpar – izrada *košareva* i predmeta od vrbovog pruća, izrada metli, pletač ribarskih mreža, kovač i čamdžija.

„Staro i novo“ četvrti je naslov koji naglašava poveznicu tradicijskog i današnjeg odnosno brendiranje tradicijskih proizvoda koji promoviraju šokačku kulturu u cilju turističkih atrakcija. Navode se torte i kolači, riblji paprikaš s neizostavnom mljevenom paprikom, rakija, vino, tijesto, med te proizvodi od ribe i divljači.

Peti naslov „Festivali i događanja“, jasno, navodi većinu stalnih festivala i događanja kojih je, kako i sama autorica kaže, neuobičajeno mnogo za jedno selo: Bodrog Fest (etno-festival), Regeneracija Dunava (eko-music festival), Marijanski pučki festival (festival tradicijskog marijanskog pjevanja), Alasi i bečari (natjecanje u kuhanju ribljeg paprikaša na tradicijski način uz pjevanje bečaraca), Sajam torti, kolača i poljoprivrednih proizvoda, Sto fela rakija Jugoslavije (tzv. Rakijada, podrazumijeva i slušanje ex Yu hitova i ex Yu dress code za sve nostalgičare SFRJ).

„Udruženja“ je šesti naslov i donosi aktivna seoska udruženja i njihove aktivnosti: KUDH „Bodrog“ u kojem djeluju ŽPS „Kraljice Bodroga“, MPS „Bodroški bečari“ te dječja skupina. Od važnijih manifestacija Bodroga navode se: Pokladni bal, Alasi i bečari, Marijanski pučki festival, Zavitni dan, Divanim šokački te Božićni koncert. Sljedeće udruženje je UG „Podunav“ – udruženje građana za unaprjeđenje i razvoj ekoruralnog turizma. Od važnijih aktivnosti „Podunava“ autorica izdvaja: Božićni sajam, Regeneraciju Dunava, Sajam torti, kolača i poljoprivrednih proizvoda, Bodrog fest i Sto fela rakija Jugoslavije. Nadalje, tu je UG „Bodrog“ koje djeluje na polju očuvanja i promoviranja zdravog načina života i značaja sporta. Aktivno rade na prikupljanju recikliranog otpada, organiziraju likovne kolonije te pješačke ture Gornjim Podunavljem. UG „Urbani Šokci“ udruženje je koje djeluje u gradu Somboru te okuplja Šokce koji su sa sela emigrirali u grad. Osnovano je radi njegovanja nacionalnih i kulturnih običaja bačkih Hrvata. Aktivnost „Urbanih Šokaca“ temelji se na organiziranju znanstvenih skupova,

prikupljanju povijesnih podataka te publiciranju radova. Od važnijih događanja navode se: Međunarodni okrugli stolovi, Šokci i baština, Pasijska baština te književne večeri. Također, u selu djeluje i Pčelarsko društvo „Pčela“ koje osim što vrijedno radi na proizvodnji meda i proizvoda od meda i očuvanju pčela, posjećuje razne sajmove i festivale te ima aktivnu dječju grupu „Bodroške pčelice“. Posljednji u ovome nizu, no ne manje važan, jest Klub sportskih ribolova „Šaran“ koji brine o ribolovu, organizira bal te redovite radne akcije čišćenja područja uz vode koje okružuju selo.

Naslov „Stopama budućnosti“ prikazuje istaknute Monoštorce u Srbiji ali i svijetu: profesore, doktore znanosti, aktiviste, inženjere, psihijatre, svećenike itd.

„Iz starih vremena“ je osmi naslov u kojem nalazimo nazive plesova i tekstove pjesama koje su bile aktualne do 80-ih godina prošloga stoljeća na tzv. *igrankama u bircuzu kod Adoša*.

Deveti naslov „Zanimljivosti iz starih novina“ sadrži vrlo zanimljive zapise iz starih novina poput *Naše novine*, *Danica*, *Somborske novine*...

Knjiga *Monoštor u riječi, slici i pjesmi* svojevrsan je, opsežan, turistički „letak“. Nekome tko prvi puta dolazi u Monoštor i želi ga prisnije upoznati, može biti vrlo detaljan priručnik. Sadrži podatke od kratkih, ali važnih, povijesnih crtica, sastava stanovništva, načina života i privređivanja, kulture uopće do današnjih važnijih događanja i aktivnosti Monoštoraca. Navode se sve aktivne udruge te ljudi koji se bave starim zanatima ili proizvodnjom hrane, pića, suvenira koji predstavljaju elemente tradicijske kulture koja na taj način živi, promovira se i, po mom mišljenju najvažnije – njeguje. Ova knjiga, osim što je čuvar svih sakupljenih podataka za neka nova vremena, suradnik je u promoviranju Monoštora kao primamljive turističke lokacije ruralnog turizma. Također, kako i sam naslov ističe, knjiga je obogaćena brojnim fotografijama koje prate sadržaj knjige. Kako se kaže: slika govori tisuću riječi te su i one vrijedne jednako kao i sam tekst.

Sonja Periškić Pejak

Zlatko Pinter, *Hrvati iz Srijema, Banata i Bačke u vrtlogu devedesetih – Progoni i etničko čišćenje (1991 – 1995)*, Zajednica Hrvata protjeranih iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, 2020., 410 str.

Već na samome početku, bez prevelikih uvodnih narativa o raspadu komunističke tvorevine znane kao Savezna Federativna Republika Jugoslavija (koju autor ovoga prikaza voli nazivati i „komunističkom Jugovinom“), možemo reći kako je stradanje Hrvata na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine jedno od pitanja koje je u dosadašnjim znanstvenim praksama bilo potpuno marginalizirano. Ovdje mislimo svaka-

ko najprije na nastojanja humanističkih i društvenih znanosti u Republici Hrvatskoj koja su dugo bila orijentirana na politike memoriranja žrtava unutar svojih granica i, uslijed posljedica tragedije koja je zadesila Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu, nije imala kapaciteta adekvatno i sustavno bilježiti i analizirati tragediju najistočnije grane hrvatskoga naroda. Pozorni čitatelj mogao bi se zapitati zbog čega se prije svega pozornost usmjerava k Republici Hrvatskoj, a ne Republici Srbiji čiji je tadašnji državni, politički i represivni „aparat“ režima i bio odgovoran za progon Hrvata u Vojvodini. U najkraćem, odgovor bi mogao biti jer srbijanska država i danas odbija priznati žrtve Hrvata u Vojvodini i unutar srbijanskoga društva nikada nije niti došlo do ozbiljnijeg i plodonosnijeg suočavanja s prošlošću, a bilo kakve komemorativne politike i dalje se čine čak i iluzornima. Do sada je ovo pitanje zaokupilo pozornost jedino civilnoga društva i nekolicine reprezentativnih nevladinih udruga kao što su Fond za humanitarno pravo i Helsinški odbor za ljudska prava ili pak pojedinih autora i znanstvenika iz hrvatske zajednice u Srbiji, kao što je slučaj s Tomislavom Žigmanovim, koji su se bavili ovom problematikom i ukazivali na sve posljedice nespremnosti srbijanskoga društva i države za priznavanje žrtava jedne manjine koja je sustavno u prvoj polovici 1990-ih trpjela organizirani državni teror.

I upravo zbog prethodno iznesenoga, publicističko djelo našega Srijemca iz Zemuna Zlatka Pintera *Hrvati iz Srijema, Banata i Bačke u vrtlogu devedesetih – Progoni i etničko čišćenje (1991 – 1995)* jest značajno jer ono na nepretenciozan način čini kroniku jednoga tragičnog